

Publicat el 26-9-2004 a "Levante - EMV".

"En la medida en que un sistema socioeconómico modifica los sistemas biológicos, se ve obligado a su vez a adaptar el primero a los cambios introducidos en el segundo, de manera que sea capaz de comprender los efectos de las modificaciones sobre los ecosistemas -de adquirir un nuevo conocimiento- que le permita usar adecuadamente los mismos..." F.Aguilera y V.Alcántara: "De la economía ambiental a la Economía Ecológica", 1994

El Xúquer i la sardina

Vicent Torres *

Una decisió salomònica del Ministeri de Medi Ambient, deixa en mans d'una comissió de treball el futur del transvasament Xúquer-Vinalopó. En aquesta comissió estan representats diversos sectors d'ambdues conques, amb interessos contradictoris: associacions de regants del Vinalopó, que esperen l'aigua del Xúquer, i gent de La Ribera, que pretenen no només mantenir l'aigua actual sinó recuperar la salut del riu tornant a fer córrer l'aigua perduda. A més, alguns professionals i professors d'Universitat aporten els seus coneixements. Seria gratificant que s'arribara a resultats de consens, encara que personalment no en sóc massa optimista (el Ministeri, per la seua banda, continua repetint que les obres estan en marxa, i acabaran el 2007).

Independentment dels resultats, però, la formació d'una comissió de treball, on cal escoltar tots els interessos i totes les posicions, representa un pas positiu en quant a transparència, en comparació amb els procediments opacs (sinó d'ocultació) que imperaven fins ara en els temes ambientals. Cal recordar la visita "clandestina" dels tècnics del Banc Europeu d'Inversions, organitzada per l'anterior equip del Ministeri de Medi Ambient, els quals pogueren parlar només amb representants dels destinataris o partidaris del transvasament, però no amb els crítics o possibles perjudicats. No és d'estranyar que el dictamen del BEI fos favorable a la financiació.

L'actitud dels Ministeris (Fomento, Medi Ambient, etc.), magnificant els suposats beneficis d'una obra o una actuació, i ignorant o minimitzant els seus perjudicis, ha estat una de les formes en que l'Administració ha aconseguit vulnerar, sinó la lletra, sí l'esperit de la legislació ambiental europea. Pràcticament cap Estudi o Declaració d'impacte ambiental ha resultat negativa, desaconsellant el projecte. Dit d'una altra manera, en primer lloc es pren la decisió de fer l'obra, i els estudis i avaluacions posteriors no poden més que confirmar la decisió, mentre que el procés d'informació pública i al·legacions dels perjudicats o de les organitzacions ciutadanes (obligat per llei), per més que identifique impactes no detectats en el projecte, en molt poques ocasions arriben ni tant sols a modificar-lo, molt menys a aturar-lo. En realitat, l'exposició pública i la identificació exhaustiva d'impactes hauria de estar prèvia a la decisió de fer l'obra, i eixa és ja la pràctica en molts països. Potser així s'haurien previngut

problemes com el que està afectant actualment a la pesca valenciana.

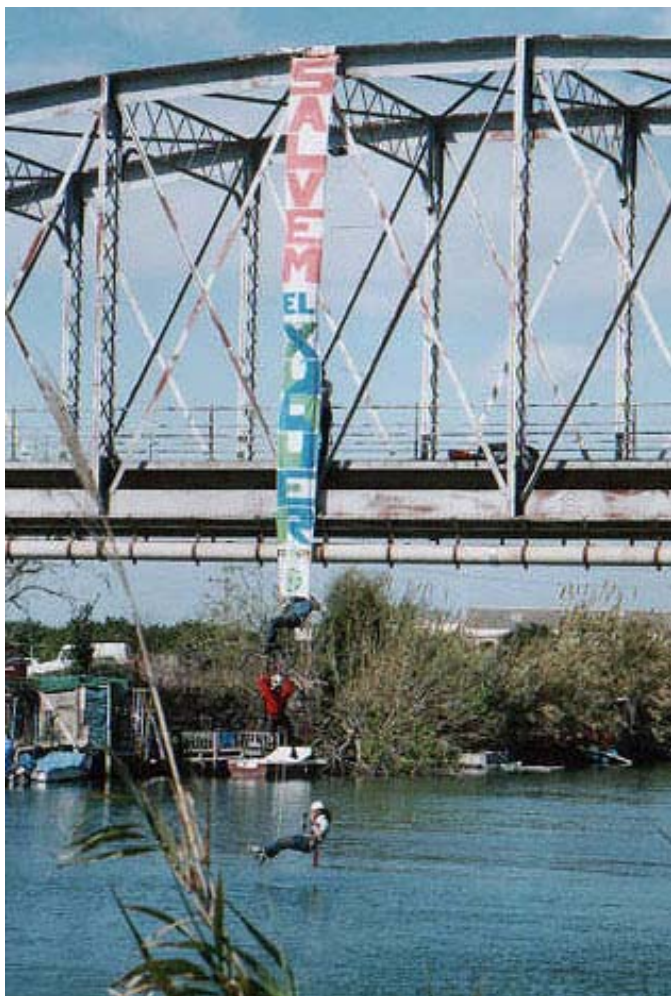
El 23 de març es publicava a les pàgines centrals de "Levante" un article titulat "Los pescadores de Altea alertan de que la sardina ha desaparecido de la costa". La flota es veu obligada a pescar a la costa de Castelló, ja prop de la desembocadura de l'Ebre. La Confraria de Pescadors considerava dit fenomen molt estrany, ja que sempre havien tingut pesca abundant. Deien que abans, fins i tot els pescadors de Múrcia anaven a faenar a la costa alacantina. Es reclamaven estudis sobre el problema, que aventuraven podia deure's a la contaminació de les aigües. Efectivament, els estudis sobre les bases naturals dels nostres sistemes productius haurien de ser preocupació permanent de les nostres autoritats. Però més bé pareix succeir el contrari. Es permet o fomenta l'ús i abús exhaustiu dels recursos naturals: aigua, horta, costa, paisatges; territori en definitiva.

En el problema de la pesca, les experiències i estudis existents a la conca de la Mediterrània han posat en relació la reducció de les captures amb la sobreexplotació dels rius. És sabut que, des de la construcció de la pressa d'Assuan a Egipte i la reducció conseqüent de les aportacions d'aigua dolça i nutrients, es va reduir la pesca de la sardina en un 80%, en el Mediterrani Oriental. Existeixen estudis al Delta de l'Ebre, que relacionen els anys de menor cabal del riu (per la sequera) amb una reducció paral·lela de les captures de peix. D'haver-se fet el transvasament de l'Ebre, sense dubte hauria provocat greus pèrdues en el sector pesquer valencià. Els pescadors d'Altea ja no podrien faenar en aquelles aigües, però els de Castelló i Vinaròs tampoc. Com molts hem repetit, els principals perjudicats pel transvasament de l'Ebre hauríem sigut els valencians.

Però més urgent encara seria analitzar la responsabilitat de la mort del riu Xúquer en l'afonament de les pesqueries valencianes del sud. Sembla haver-hi, a priori, una correlació clara. En les últimes dècades s'ha anat reduint progressivament el cabal habitual del principal riu valencià, fins el punt que aquests últims anys només un 4% de les seues aportacions naturals han arribat a la mar. A Cullera es pesquen sèpies en el "riu" i es moren els eucaliptus de les vores, perquè l'aigua salinitzada de la mar puja fins 2 quilòmetres aigües amunt. No hi ha aportacions d'aigua dolça ni de nutrients a la mar, i això afecta sense dubte a la supervivència dels alevins, els futurs peixos. Al Segura ja el van matar unes dècades abans, i segurament per això els pescadors de Múrcia anaven fins a La Marina...

Però la situació encara pot empitjorar. A les reduccions produïdes en el cabal del Xúquer pels nous regadius a la Manxa oriental, que esgoten els aqüífers dels que es nodreix el riu, es pretén afegir el transvasament al Vinalopó, sense haver-ne estudiat adequadament els previsibles impactes ambientals. Per aquestes raons, és urgent la paralització de les obres del transvasament, la revisió del Pla de Conca producte del pacte entre Bono i Zaplana que és l'origen de la greu situació del Xúquer i l'establiment d'un cabal ecològic proporcional a la importància del principal riu dels valencians. Aquestes solucions garantirien no sols els regadius tradicionals i l'equilibri natural del riu i de l'Albufera, sinó l'aportació suficient d'aigua en la desembocadura per a mantindre vives les pesqueries valencianes. La viabilitat del transvasament, i l'avaluació dels seus impactes (també sobre la pesca) no s'ha fet mai: no pot continuar-se un

projecte que no només està sota sospita, sinó que evidència cada volta més les seues greus conseqüències.

Imatge: Acte de protesta de la plataforma "Xúquer Viu"

* Dr. en Economia. Consultor Ambiental

Fitxer baixat de <http://www.terracritica.org>